

Beschrijving en context instrument vragenrecht

Inleiding

Het vragenrecht is een uitvloeisel is van het recht op inlichtingen waarover alle individuele raadsleden beschikken en beide rechten maken als zodanig onderdeel uitmaken van de controlerende functie van de raad. Het overkoepelende inlichtingenrecht is geregeld in de artikelen 169, derde lid en 180, derde lid van de Gemeentewet. Het inlichtingenrecht gaat over het recht dat raadsleden hebben om het college en de individuele leden daarvan te controleren bij de uitoefening van hun taken en de verplichting die het college en zijn leden hebben om deze inlichtingen te verstrekken. Daarbij gaat het niet enkel over bijvoorbeeld de uitvoering van raadsbesluiten, maar ook over de uitoefening van de dagelijks bestuurstaak door het college en de wijze waarop de medebewindstaken worden ingevuld. Naast het vragenrecht is ook het recht van onderzoek een specifieke vorm van het inlichtingenrecht.

Het vragenrecht als zodanig is geregeld in artikel 155 van de Gemeentewet en daar waar het gaat om het opvragen van feitelijke informatie komt artikel 33 van de Gemeentewet in beeld, waar het recht op ambtelijke bijstand is geregeld.

Het instrument vragenrecht valt uiteen in de volgende soorten vragen:

1. Mondelinge vragen
2. Schriftelijke vragen
3. Technische vragen

Mondelinge vragen

Het recht dat raadsleden hebben om mondelinge vragen te stellen vloeit direct voort uit de bepalingen rond de passieve informatieplicht. Artikel 155, eerste lid van de Gemeentewet regelt dat een raadslid het college of de burgemeester mondeling of schriftelijk vragen kan stellen.

Wettelijk is er geen enkele beperking aan wat een raadslid mag vragen. Het college of de burgemeester dienen in beginsel alle vragen te beantwoorden.

De mogelijkheid tot en de procedure voor het stellen van mondelinge vragen wordt geregeld in het Reglement van orde van de raad en in de verordening op de raadscommissies. Het presidium heeft recent in haar vergadering van 15 maart jl. gekozen om in de raadsvergadering en oordeelsvormende commissie daarvoor de aanduiding 'actualiteitenronde' te hanteren. Dit dient nog zijn vertaling te krijgen in de lokale regelgeving.

Voorwaarden die lokaal worden gesteld aan mondelinge vragen zijn strikt genomen inperkingen aan het wettelijk recht van raadsleden om die vragen te mogen stellen. De Gemeentewet bepaalt niet dat er voor dit instrument nadere regels zouden moeten worden gesteld. Het zijn daarom beperkingen die de raad zichzelf en op eigen initiatief oplegt, daarbij vaak de VNG-modellen volgend. In Hoeksche Waard zijn aan het stellen van vragen in het kader van de actualiteitenronde voorwaarden gesteld. Het moet gaan om actuele vragen, waarvoor geldt dat de beantwoording geen uitstel duldt. De beslissing of de mondelinge vragen voldoen aan de voorwaarden is aan de dienstdoende voorzitter overgelaten.

Een bijzondere vorm gebaseerd op het mondelinge vragenrecht, is de mogelijkheid om de raad toestemming te vragen tot het houden van een interpellatie over een onderwerp dat niet staat vermeld op de raadsagenda. De interpellatie is een vorm van debat en is gericht op het ter verantwoording roepen van het college of de burgemeester. Hier is overigens niet echt sprake van een recht, immers de raad moet hiervoor verlof verlenen.

Bij dit onderzoek naar de toepassing van het instrument vragenrecht is niet alleen het specifieke instrument 'interpellatie' buiten beschouwing gelaten, maar is ook niet gekeken naar de mondelinge vragen die zijn gesteld in de vergaderingen. Door het verengen van het 'vragenhalfuur' in de raad, naar een actualiteitenronde in de raadsvergadering en de oordeelsvormende commissie (waardoor ook een commissielid dat niet tevens raadslid is, van het mondelinge vragenrecht gebruik kan maken) is de verwachting dat hiermee minder tijd en ambtelijke inzet is gemoeid.

Schriftelijke vragen

Het recht tot het stellen van schriftelijke vragen is eveneens gebaseerd op artikel 155, eerste lid van de Gemeentewet. Net als voor mondelinge vragen geldt dat bij beperkingen en (procedurele) voorwaarden dit door een gemeenteraad zelf is geïnitieerd en opgelegd; wettelijk hoeven er geen nadere regels te worden gesteld. Er zijn daarnaast ook procedurele afspraken die de kracht van dit instrument beschermen, met name de beantwoordingstermijn. Want de Gemeentewet kent wel de verplichting voor het college en de burgemeester om vragen te beantwoorden, maar niet wanneer. Voorwaarden en procedures zijn vastgelegd in het Reglement van orde.

Het verkrijgen van informatie is niet altijd het primaire doel van het stellen van schriftelijke vragen (ook dit gaat overigens op voor mondelinge vragen). Aandacht vragen voor een kwestie of belang en politieke profilering is veelal belangrijker.

Uit landelijk onderzoek blijkt onder meer dat raadsleden of –fracties de vragen vaak zelf ook direct aan de pers sturen, soms zelfs nog voordat de vragen officieel zijn ingediend. De vraag stellen is in veel gevallen dan ook belangrijker dan het antwoord. Dit gegeven kleurt mogelijk ook de antwoorden, die vaak een enigszins defensief karakter hebben en niet altijd een hoog informatiegehalte bevatten. Als de antwoorden worden verstrekt worden ze veelal voor kennisgeving aangenomen, en geven ze zelden aanleiding voor een verdere gedachtewisseling of discussie. De beantwoording van schriftelijke vragen wordt zelden geagendeerd.

Technische vragen

In alle gemeenten bestaat de mogelijkheid dat raadsleden technische vragen (soms 'informele vragen' of 'feitelijke vragen' genoemd) stellen aan het ambtelijk apparaat. Het betreft in het algemeen vragen ter verduidelijking van of ter aanvulling op raadsstukken of bijvoorbeeld memo's of brieven van het college. De grondslag voor technische vragen (informatieverzoeken), is het recht op ambtelijke bijstand dat "de raad en elk van zijn leden" volgens artikel 33 van de Gemeentewet heeft en de hierop gebaseerde Verordening op de ambtelijke bijstand.

Uitgangspunt bij technische vragen is dat een raads- of commissielid daarvoor rechtstreeks contact kan leggen met de behandelend ambtenaar (recht op ambtelijke bijstand), echter wel door tussenkomst van de griffier die daarover afstemming heeft met de gemeentesecretaris. Overigens is de griffie zelf het eerste aanspreekpunt voor deze vragen gevraagd in het kader van ambtelijke bijstand. De eerstelijnsadvisering ligt dus bij de griffie en hiervan gaat een zeefwerking uit. Als blijkt dat de hulp moet worden ingeschakeld van de specialist (de behandelend ambtenaar), doet de griffie een beroep op de tweedelijnsadvisering in de gemeentelijke organisatie.

Het stellen van technische vragen is een vorm van vragenstellen die geen publiciteit met zich meebrengt, omdat het normalerwijze aan het zicht van de buitenwereld is onttrokken. Daarom wordt het instrument, in tegenstelling tot de eerder genoemde mondelinge en schriftelijke vragen, met name voor het daadwerkelijk verkrijgen van informatie gebruikt. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat de informatie door het vragen stellende raads- lid of commissielid niet politiek gebruikt kan of zal worden.